

focus@ongewervelden.5

mei 2007

5de focus@ongewervelden 2007

De meimaand start traditioneel met de Dag van de Arbeid. Al even traditioneel is de jaarlijkse Dag van het Pimpampoentje met vooral veel Lieveheersbeestjeswandelingen. Door het ruime aanbod kan het zelfs een moeilijke keuze worden.

Onlangs werd door enkele libellenwaarnemers een Vlaamse libellenwerkgroep opgericht. Deze nieuwe werkgroep willen we aan jullie voorstellen.

Degenen die meewerken aan de Vlaamse vlinderatlas gaan deze maand voor het eerst op pad om hun geadopteerd steekproefhok te inventariseren. En voor wie het liever dicht bij huis zoekt zijn er de tuinvlindertellingen.

Op het einde van de nieuwsbrief kunnen jullie nogmaals de lijst met de contactpersonen voor het doorsturen van gegevens terugvinden.

Volgende thema' s komen aan bod:

- **Dier van de Maand: Mierenspringstaart en Mierenpissebed**
- **27 mei 2007: Dag van het Pimpampoentje**
- **libellenwerkgroep Vlaanderen**
- **vlindermee: online tuinvlinders tellen**
- **jaarverslag dagvlinderproject Meetjesland 2006**
- **www.formicidae.be**
- **de activiteitenkalender**
- **cursussen mei / juni 2007**
- **varia**
- **doorsturen van uw gegevens**

Dier van de maand: mierenspringstaart en mierenpissebed

Auteurs: W. Dekoninck en M. Berg

Mierenspringstaart

copyright: McClarin, Jim, Insect photographer, Nashua, New Hampshire, USA

Mierenpissebed

2 foto's onder

Op zoek naar twee bijzondere mierengasten

Sinds vorige zomer loopt een project in Nederland en België met als hoofddoel een **analyse naar de gastheerspecificiteit** van twee algemene mierengasten: de Mierenspringstaart *Cyphoderus albinus* en de Mierenpissebed *Platyarthrus hoffmannseggii*. Beide soorten zijn wit, blind, mobiel en nemen een aparte positie in binnen beide faunagroepen. Het project kwam er omdat wij graag een aantal vragen zouden willen beantwoorden.

- Komen beide gasten voor bij specifieke mierensoorten? Hoogstwaarschijnlijk niet, want het momenteel gekende assortiment aan gastheren is reeds uitgebreid.
- Is hun voorkomen gebonden aan één bepaald (of een beperkt aantal) bodemtype(s)? Mogelijks hebben beide soorten een voorkeur voor drogere zandgronden.
- Is er een relatie tussen hun voorkomen en de nestgrootte of nestdichtheden van hun gastheren?
- Zijn ze vaker aanwezig als er wortelluizen in het nest voorkomen? (waarschijnlijk wel)
- Komen beide gasten vaak samen voor in een nest? Dit is al geregeld waargenomen zowel in Vlaanderen als in Nederland en mogelijks komt *Cyphoderus albinus* meer voor in nesten waar ook reeds de mierenpissebed voorkomt.
- Komen ze minder vaak voor bij grotere soorten zoals o.a. het genus *Formica*? (mogelijks wel)
- Ligt het aantal nesten waarin gasten voorkomen boven de 50% in gebieden waar de gasten gevonden worden? (vermoedelijk wel)
- Heeft de aanwezigheid van broed invloed op hun voorkomen (waarschijnlijk niet)?
- Is er een periode doorheen het jaar waarop de kans groter is om beide gasten aan te treffen? Voorlopig hebben wij waarnemingen van beide soorten van april tot en met oktober.

We kunnen dus wel wat **hulp gebruiken** bij het verzamelen van waarnemingen die deze en vele andere vragen zouden kunnen helpen oplossen.

Elke waarneming van één of beide gasten in het nest van willekeurige mierensoorten is welkom en bruikbaar. *Platyarthrus hoffmannseggii* herkennen is eenvoudig maar mieren en witte springstaarten op naam brengen is niet altijd eenvoudig. Daarom stellen we voor om van elke waarneming een **klein staaltje in te zamelen in alcohol**. Zeker in het geval van een vermoedelijke vondst van *Cyphoderus albinus* aangezien verwarring met andere ondergronds levende witte springstaarten niet uit te sluiten is.

Mocht je **interesse** door bovenstaande mierengasten en hier gestelde vragen over hun levenswijze zijn opgewekt en je naast het voorkomen ook meer in detail ecologische gegevens wil noteren, **neem** dan gerust **contact met één van de auteurs**. Voor alle duidelijkheid toch ook meegeven dat waarschijnlijk een aantal vragen niet op te lossen zijn zonder een nest helemaal uit te graven, of geven hier vooropgestelde waarnemingen maar een deel van de oplossing van al onze vragen.

Om ethische redenen **raden we** dan ook **ten stelligste aan geen nesten uit te graven** en slechts enkele mierenwerksters en 1-2 gasten per nest in te zamelen. Indien één van de gasten in een nest voorkomt zijn in 90% van de gevallen meerdere individuen aanwezig en is het inzamelen van slechts één exemplaar niet nefast voor de populatie.

Wouter.dekoninck@natuurwetenschappen.be

27 mei 2007: Dag van het Pimpampoentje

Lieveheersbeestjes, ook gekend als pimpampoentjes, zijn erg aaibaar, fel gekleurd en gezegend met een imago van geluk en voorspoed. Sommige soorten lieveheersbeestjes, zoals het overbekende Zevenstippelig lieveheersbeestje, kunnen overal gevonden worden. Andere soorten stellen specifieke eisen aan hun leefomgeving. Zo komt het fraaie Oogvleklieveheersbeestje uitsluitend op naaldbomen voor en leeft het zeldzame Schitterend lieveheersbeestje enkel bij nesten van rode bosmieren. Tot de meest kritische soorten behoren de lieveheersbeestjes van vochtige habitats en heidegebieden. Op diverse plaatsen in Vlaanderen worden op zondag 27 mei **themawandelingen** rond deze dieren gehouden.

Palingbeek, Ieper

Op zoek naar leuke beestjes. Afspraak om 9u00 (einde voorzien 11u30) aan het bezoekerscentrum De Palingbeek, Vaartstraat 7 te Ieper.
Insectenwerkgroep De Bron.
Gids en info: Rudy Claeys, 057/20 24 54

De Scheldemeersen, Avelgem

Op zoek naar lieveheersbeestjes in meersen, oude spoorwegberm, boomgaard en afgesneden Scheldearmen.
Afspraak om 9u30 aan de natuurklas in de Coupure Marcel Deweer.
Insectenwerkgroep Zuid-West-Vlaanderen, JNM Kortrijk,
Natuurpunt West-Vlaamse Scheldemeersen.
Gids en info: Roeland Libeer, roeland.libeer@telenet.be, 0476/69 59 99

Heiderelicten in het Brugse Houtland

Fietstocht langs heidegebiedjes in het Brugse op zoek naar Lieveheersbeestjes. Afspraak om 9u00 aan de voorkant van het station van Brugge, opgelet: fiets meebrengen! JNM Brugge.
Gids en info: Edward Debbaut, edward_debbaut@hotmail.com
Robrecht Debbaut, 050/34 11 79

De Miseriebocht (Beernem)

Lieveheersbeestjeswandeling in De Miseriebocht, een insectenrijk gebied langs het kanaal Gent-Brugge. Deze wandeling kadert in de viering van 20 jaar Miseriebocht.
Afspraak om 15u00 aan de tent in het reservaat
Natuurpunt afdeling Beernem.
Gids en info: Luc Vanpaemel, luc.vanpaemel@skynet.be, 050/79 05 58

Stadspark in Oudenaarde

Lieveheersbeestjeszoektocht in het centrum van Oudenaarde, ondermeer in het Liedtspark.
Afspraak om 14u aan het kasteel van 't Park Liedts.
Invertebratenwerkgroep Lampyris.
Gids en info: Ronny De Clercq, de.zonnebloem@skynet.be, 055/45 63 42

Zevergemse Scheldemeersen

Insectenzoektocht in moerassen en vochtige hoilanden.
Afspraak om 14u00 aan de kerk van Zevergem (De Pinte).
Natuurpunt Boven-Schelde en JNM Bovenschelde.
Gids en info: Christiaan De Schuijmer, chris.desc@telenet.be, 09/225 71 35
Chris Nuyens, spotvogel@hotmail.com, 0495/67 96 15

Stedelijk natuurreserveaat Bourgoyen-Ossemers (Gent)

Dit gebied is door de variatie aan biotopen zeer rijk aan soorten.

Afspraak om 14u00 aan de ingang Bourgoyen aan de Driepikkelstraat.

Gids en info: Olivier Beck, fourtopolivierbeck@hotmail.com, 0485/93 82 84

Geert Spanoghe

Reservaatzone Donkmeer (Overmere-Donk)

Op zoek naar lieveheersbeestjes in ruigtes, rietlanden, meersen en bossen.

Afspraak om 14u aan de houten chalet in Overmere-Donk (via Gentsesteeweg de afslag naar het Reigersnest en de Nieuw Donk nemen. Grote parking en een houten tuinhuisje/chaletje.

JNM Durmeland en vzw Durme.

Gids: Heleentje De Brauwer, heleentje@jnm.be, 0485/30 67 48 en Kurt Jonckheere

Natuurgebied 'd Heide te Wetteren

Afspraak om 14u00 op de Parking Hotel Winterhof, Smetledesteenweg 142, 9230 Wetteren, einde rond 17u. Laarzen noodzakelijk!

Natuurpunt Scheldeland.

Gids en info: Wim Veraghtert

Antoon Blondeel, antoon.blondeel@skynet.be, 0477/32 16 78

Walputbeek (Meerbeke)

Afspraak om 14u op de parking van houtzagerij De Quick, Eggerstraat-Noord 12, 9402 Meerbeke.

Meebrengen: loep, sleepnet, omgekeerde paraplu, lieveheersbeestjestabel...

JNM Niger

Gids en info: Wout Van der Auwermeulen, wvdauwer@gmail.com, 0497/07 23 53

Opwijk

Verrassingswandeling.

Afspraak om 9u10 op de parking aan Hof Ten Hemelrijk. Einde voorzien rond 12 uur.

Meenemen: stevig schoeisel en kledij voor/tegen het weer.

Een loepje of loepotje kan handig zijn.

Gids en info: Gert Arijs, gert@jnm.be, 0484/56 94 14

Steenhuffel (Londerzeel) / Molenbeekvallei

Inventarisatiewandeling in een gebied met broekbossen, weilanden, houtkanten...

Afspraak om 14u00 aan estaminet Leireken, Brouwerijstraat Steenhuffel.

JNM 's Heerenbosch en Natuurpunt Londerzeel.

Gids en info: Gert Arijs

Siegfried Van Ingelgem, info@natuurpuntlonderzeel.be, 052/55 38 47

Averbode Bos en Heide

Niet alleen nog meer bosbesglanskapoentjes zoeken, ook soorten van heide en droge graslanden. Afspraak om 13u30 aan de poort van de abdij van Averbode.

Gids en info: Koen Berwaerts, 0496/73 14 39 en Johan Bogaert, 016/50 03 89

Benedenstroom van de Zwarte beek

Beekvallei en Diestiaanheuvelds.

Lieveheersbeestjes, vlinders en libellen op droge zandgronden en in valleien.

Afspraak om 14u00 aan de hoek van de Broekstraat en de Bakelstraat, wandelgebied Hees, Zelem (Halen).

Natuurpunt Regio Zelem.

Gids en info: Jeroen Mentens, jeroenmentens@gmail.com, 0472/72 99 83

Domein Bokrijk

Deze excursie gaat door op zaterdag 26 mei !

Afspraak op zaterdag 26 mei om 14u00 op de parking van het kasteel aan het Arboretum Bokrijk.
Gids en info: Jean-Pierre Beuckx, jpbeuckx@skynet.be

Stiemberbeekvallei (Genk)

Insectenwandeling in een gevarieerde landschap van beekvalleien en hellingen.
Afspraak om 14h00 op de parking van het Sportcentrum, E. van Doorenlaan te Genk.
Natuurpunt Genk.
Gids en info: Jean-Pierre Beuckx en Jos Lycops, 089/35 30 64

Kalmthoutse heide

Thema-excursie lieveheersbeestjes en libellen.
Afspraak om 14u00 aan het bezoekerscentrum De Vroente, Putsesteenweg 129 te 2920 Kalmthout (tot 17u).
Gids en info: Nobby.thys, nobby.thys@natuurpunt.be, 014/47 29 55

Landschap De Liereman

Deze excursie kadert in de "24 uur van de Natuur", een natuurmarathon met om de twee uur een andere thema-excursie.
Afspraak om 13u00 (tot 15u) aan het bezoekerscentrum Landschap De Liereman bc.deliereman@natuurpunt.be, Schuurhovenberg 43 in 2360 Oud-Turnhout.
Natuurpunt De Wulp
Gids: Bas Van der Veken, bas.vanderveken@biw.kuleuven.be, 0498/68 38 17

Libellenwerkgroep Vlaanderen

Onlangs werd door enkele libellenwaarnemers een Vlaamse libellenwerkgroep opgericht. De doelstelling van deze Vlaamse libellenvereniging is alle mensen met een interesse voor libellen in Vlaanderen bijeen te brengen, te fungeren als **hét inzamelpunt** voor libellengegevens in Vlaanderen en als **kenniscentrum** i.v.m. libellen.

De **1ste nieuwsbrief** van de nieuwe Libellenvereniging Vlaanderen (als opvolger van de ter ziele gegaan Belgische Libellenwerkgroep Gomphus) is uit en kan bekeken worden op: <http://users.pandora.be/tailly/lvvnieuwsbrief1.htm>

Lid worden kan door overschrijving van 15 euro (of 7 euro voor minder dan 25jaar) op rekening 523-0802436-30 van Libellenvereniging Vlaanderen.
Het lidgeld dat je in 2007 betaalt geldt meteen ook voor 2008. Dus 2 jaar voor de prijs van één.

Tevens wordt een **e-mail nieuwscirkel** opgestart.

Het plan is om tijdens het vliegseizoen wekelijks een - gemodereerde - mail uit te sturen naar al wie zich registreerde met berichten over waarnemingen en activiteiten. Dit kan frequenter als er erg belangrijk nieuws zou zijn, en minder als het stil is op het libellenfront.

Zelf zal je berichten kunnen insturen die dan door de moderators gebundeld en zonodig bewerkt zullen worden vooraleer aan de ingeschrevenen bezorgd.

Je kan het lidmaatschap van deze e-mail nieuwscirkel aanvragen op deze website :

<http://groups.google.com/group/LibellenverenigingVlaanderen/web/introductie> .

Voor toegang tot de groep op het Internet moet je beschikken over een Google-account. Als je nog geen Google-account hebt, moet je eerst een account aanmaken. <http://www.google.com/accounts/>

Observaties zend je echter naar libellenvlaanderen@gmail.com

Vlindermee: online tuinvlinders tellen

Zopas startte Natuurpunt met een website waarmee je **interactief** de vlinders in je tuin kan tellen. Je kan er voor **elke maand** het **hoogste aantal** invullen dat je van elke soort hebt waargenomen. Zie je later die maand een hoger aantal, dan kan je dit eenvoudig veranderen. Al je waarnemingen worden opgeslagen in een persoonlijke fiche waarmee je de veranderingen in het vlinderbestand in je tuin kan opvolgen. Je vindt er ook **tips voor een meer vlindervriendelijke tuin** en **informatie over de soorten**. De opzet van de website is heel simpel. Even inloggen en je bent vertrokken. Om te vermijden dat je voor elk nieuw project een nieuwe login moet aanmaken, zal je paswoord ook kunnen gebruikt worden voor andere telprojecten in de toekomst. Vlinder dus mee op: www.natuurpunt.be/vlindermee.

Noteer alvast ook het weekend van **4 en 5 augustus** in je agenda. Dan organiseert Natuurpunt een **Landelijke Tuinvlindertelling**.

Meer info bij wouter.vanreusel@natuurpunt.be , 015-29 72 13.

Jaarverslag dagvlinderproject Meetjesland 2006

Traditiegetrouw bij het begin der vliegtijd brengt de **Vlinderwerkgroep Meetjesland** i.s.m. **invertebratenwerkgroep Lampyris VA plus**, haar jaarverslag uit.

Dit rapport wordt **te koop** aangeboden voor de prijs van 9,00 € te storten op 890-9541156-73 van NP Natuurhistorische werkgroepen Meetjesland met vermelding : "vlinderjaarverslag 2006 ". In deze prijs zijn de verzendingskosten inbegrepen.

Nieuw dit jaar is dat je dit verslag ook voor de prijs van 1,00 € digitaal kan krijgen.

Daarvoor stort je deze euro op bovenstaand rekeningnummer en zend je een e-mailbericht naar marc.zwertvaegher@pandora.be, met jouw gegevens.

Het vlinderjaarverslagverslag 2005 is gratis te downloaden vanaf: www.natuurpunt.be/jaarrapportstudie .

www.formicidae.be

Wat is er nieuw op de miersite?

De fiche van de nieuwkomer 'het Spookdraagatje' werd verder aangevuld.

In de inleiding werd een rubriek 'Focus op ...' toegevoegd. Hierin willen we aandacht schenken aan wetenswaardigheden en allerlei onderzoeken die niet specifiek van toepassing zijn op onze locale mierenfauna.

Onder 'Projecten' wordt een overzicht gegeven van locaties in Vlaanderen waar systematisch werd gezocht naar mieren. Van sommige van deze locaties is ook reeds een detailfiche beschikbaar met de resultaten van het daar gevoerde onderzoek.

De lijst van Projecten zal in de toekomst verder worden aangevuld en nieuwe detailfiches zullen beschikbaar worden.

De fiches van *Hypoponera punctatissima* en *H. schauinslandi* werden aangepast en voor deze twee zustersoorten werden de metrische gegevens van Seifert opgenomen als determinatiekenmerk.

Zoals steeds werd de literatuurlijst aangevuld.

Activiteitenkalender

3 mei 2007

Ronse

Vorbereiding natuurstudiewerkgroependag ' Safari in 't park'

Afspraak: De Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse 19u30 - 22u30

Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37 of lampyris@telenet.be

12 mei 2007

Herk – Mombeek

Insectenexcursie in de vallei van de Mombeek

Afspraak: parking kruispunt Sasput-Muntelbeekstraat te St-Lambrechts-Herk om 14u00

Organisatie: NP Hasselt – Zonhoven , SAP

Info: Jan Wyers 0475/ 31.37.09 of jan.wyers@skynet.be

12 mei 2007

Zammel

Waterwandeling, cursus natuurgids

Afspraak: kerk van Zammel om 9u00

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64 of ericstoffelen@skynet.be

13 mei 2007

Westerlo

Plaatsen van fuik

Afspraak: na te vragen indien geïnteresseerd

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64 of ericstoffelen@skynet.be

14 mei 2007

Westerlo

1ste maal bemonsteren Westerlo

Afspraak: Broekstraat-Zoerleberg Westerlo om 14 uur

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64 of ericstoffelen@skynet.be

16 mei 2007

Olen

Determinatie waterdiertjes

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 19u30– 22u00

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64 of ericstoffelen@skynet.be

23 mei 2007

Zutendaal

Insectendeterminatie-avond

Afspraak: Bijen- en insectencentrum 'De Lieteberg', Zuurbroekstraat 16, Zutendaal van 19u tot 22u.

Organisatie: NP Educatie

Info + inschrijven: Nobby Thys 014/ 47.29.55 of nobby.thys@natuurpunt.be

24 mei 2007

Turnhout

Nachtvlinders, Wim Veraghtert

Afspraak: Secretariaat Natuurpunt Educatie, Graatakker 11 Turnhout van 19u tot 22u.

Organisatie: NP Educatie

Info + inschrijven: Nobby Thys 014/ 47.29.55 of nobby.thys@natuurpunt.be

25 mei 2007

Zottegem

Nachtvlinderavond

Afspraak: Café Vossenhol, Kloosterbosstraat, St- M-Oudenhove (Zottegem) om 20u00.

Organisatie: NP Zwalm vallei

Info: Ward Verhaeghe, 0476/60.02.15

27 mei 2007

Diverse locaties in Vlaanderen

Dag van het Pimpampoentje

Organisatie: Lieveheersbeestjeswerkgroep Coccinula

Info: zie elders in de nieuwsbrief

27 mei 2007

Oudenaarde

Dag van het Park: ' Safari in 't park'

Afspraak: Kasteeltje Park Liedts, Oudenaarde 10u00 - 18u00

Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*

Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37 of lampyris@telenet.be

2 juni 2007

Olen

Cursus: Moord in de Poel, voor natuurgidsen en leerkrachten

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 9u30

Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven

Info: Erik Stoffelen 03/ 651.67.64 of ericstoffelen@skynet.be

2 juni 2007

Hasselt

Excursie met aandacht aan vlinders en libellen in Kiewit

Afspraak: parking Domein Kiewit, Putvennestraat om 14u00
Organisatie: NP Hasselt – Zonhoven , SAP
Info : Jan Wyers 0475/ 31.37.09 of jan.wyers@skynet.be

14 juni 2007

Ronse

Determinatie ongewervelden Boschheide

Afspraak: De Woeste Hoogte, Hotondstraat 2, 9600 Ronse 19u30 - 22u30
Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*
Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37 of lampyris@telenet.be

16 juni 2007

Hasselt

Excursie met aandacht aan vlinders en libellen te Tommelen

Afspraak: Spoorwegstraat onder de brug van de grote ring, waar deze onder de spoorweg gaat om 14u00
Organisatie: NP Hasselt – Zonhoven , SAP
Info : Jan Wyers 0475/ 31.37.09 of jan.wyers@skynet.be

Cursussen mei/juni 2007

Lesgever is **Nobby Thys, 014/47 29 55, nobby.thys@natuurpunt.be, tenzij anders vermeld.**

Dagvlinders voor beginners

Provincie Vlaams-Brabant

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Herent

Plaats: CC De Wildeman, Wilselsesteenweg, Herent

Theorie: 06/6 en 20/6 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 24/6 en 26/8 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 10€ leden en 30€ niet-leden (automatisch lid van Natuurpunt)

Inschrijven: Patrick Luyten, 016/48 99 96, patrick.luyten@pandora.be

Nachtvlinders

Provincie Antwerpen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Zuidrand Antwerpen

Plaats: Lokaal ijsvogel, Fort VII, Legerstraat 40, Wilrijk

Theorie: 3/5 en 12/5 van 19u00 tot 22u00

Praktijk: 12/5 van 22u30 tot 01u30

03/8 van 21u30 tot 00u30

Prijs: 15€ leden en 20€ niet-leden op 979-9767547-40 met vermelding : 'nachtvlindercursus + naam, telefoon + ev. E-mail'

Info: Catherine Vandercruyssen, 03/288 81 07, cvdex@pandora.be

Lesgever: Wim Veraghtert

Libellen

Provincie Limburg

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Meeuwen – Gruitrode/Peer

Plaats: Milieuklas, gebouw Esmeralda, Steenweg Wijchmaal 66, Peer

Theorie: 22/5 en 29/5 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 02/6 en 11/8 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 10€ leden en 12.50€ niet-leden op 454-2090621-49 met vermelding libellencursus

Inschrijven: Marleen Massonnet, 011/63 35 17, marleen.massonnet@gmail.com

Provincie Antwerpen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt De Wielewaal

Plaats: Zaal Colibrant (ingang via stadsbibliotheek), Kardinaal Mercierplein 6, Lier

Theorie: 04/6 en 11/6 van 19u00 tot 22u30

Praktijk: 16/6, 24/6 en 08/7 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 10€/leden en 12.50€/niet-leden op 880-2989261-59 met vermelding "libellencursus"

Inschrijven: Paul de Haes, 03/455 57 99, haesjes@natuurpunt-wielewaal.be

Provincie Oost-Vlaanderen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Boven-Schelde

Plaats: Zaal Flora, Pastoor Clausplein 1, Merelbeke

Theorie: 22/6 en 29/6 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 07/7 en 2de excursie nog te bepalen van 14u00 tot 17u00

Prijs: 15€/leden en 20€/niet-leden op 891-0440223-47 met vermelding "libellencursus"

Inschrijven: Dominique Verbelen, 09/324 60 86, 0484/11 98 99, d.verbelen@pandora.be

Lieveheersbeestjes

Provincie Oost-Vlaanderen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Zuid-Waasland

Plaats: VTS3, Breedstraat 104, Sint-Niklaas

Theorie: 09/5 van 19u30 tot 22u30

Praktijk: 13/5 en 02/6 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 12,50€/leden NP en JNM en 22,50€/niet-leden op 880-4709431-31 met vermelding "cursus LHB"

Info: Theo Fisher, 03/776 90 38

Lesgever: Wim Veraghtert, 014/47 29 55, wim.veraghtert@natuurpunt.be

Insecten voor beginners

Provincie Oost-Vlaanderen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Scheldeland

Plaats: cafetaria Hommelveld van serviceflats Scheldezicht, Wegvoeringstraat 57, Wetteren

Theorie: 08/5 en 15/5 van 19u00 tot 22u00

Praktijk: 09/6, 23/6 en 05/8 van 14u00 tot 14u00

Prijs: 20€/leden en 30€/niet-leden op rekening 001-1264471-55 met vermelding "insectencursus"

Info: Antoon Blondeel, 0477/32 16 78, antoon.blondeel@skynet.be

Provincie Limburg

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Beringen en VBC De Watersnip

Plaats: BC De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel-Beringen

Theorie: 10/5 en 17/5 van 19u00 tot 22u00

Praktijk: 26/5 en 2/6 van 9u00 tot 12u00

Prijs: 15€/leden en 25€/niet-leden, ter plaatse te betalen

Inschrijven: BC De Watersnip, 011/45 01 91, jan.kenens@lne.vlaanderen.be

Provincie Antwerpen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Schijnvallei

Plaats: CC 't Gasthuis, Turnhoutsebaan 199, Wijnegem

Theorie: 11/5 en 18/5 van 19u00 tot 22u00

Praktijk: 20/5, 10/6 van 10u00 tot 13u00 en 12/6 van 19u00 tot 22u00

Prijs: 28€/leden en 48€/niet-leden

Inschrijven: secretariaat Natuurpunt Schijnvallei, 03/354 55 06, info@schijnvallei.be

Insecten in de tuin

Provincie Antwerpen

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Hobokense polder

Plaats: station Hoboken-Polder, Berkenrodelei, Hoboken

Theorie: 31/5 van 9u30 tot 12u30

Praktijk: 31/5 van 13u30 tot 16u30

Prijs: 6€/leden en 9€/niet-leden op 979-6399607-37 met vermelding "cursus insecten in de tuin"

Inschrijven: Ria Thys, 03/289 73 66, ria.thys@telenet.be

Lesgever: Joeri Cortens, 014/47 29 55, joeri.cortens@natuurpunt.be

Insectensporen

Provincie Vlaams-Brabant

Natuurpunt Educatie i.s.m. Natuurpunt Zemst

Plaats: d' Oude school, Damstraat 49, Weerde

Theorie: 08/6 en 15/6 van 20u00 tot 22u30

Praktijk: 23/6 en 30/6 van 9u00 tot 12u00

Prijs: gratis

Inschrijven: Jeanne Peeters, 015/61 20 86, jeanne.peeters@skynet.be

Varia

Wil je de [focus@ongewervelden](mailto:focus@ongewervelden.be) in de toekomst *niet meer* ontvangen, geef dan jouw naam en e-mailadres door op ons **contactadres**: focus.ongewervelden@telenet.be

Je kan op dit adres ook terecht voor het doorgeven van gegevens van andere geïnteresseerden, mededelingen en teksten voor de volgende focus, vragen en suggesties...

De lijst met namen alwaar uw waarnemingsgegevens naar toe te sturen is te vinden op volgend website adres : <http://users.pandora.be/lampyrus/lampyrus/focus.htm>

Dank voor het lezen en tot de volgende keer.

Doorsturen van gegevens

Soort	Ned. Naam	Contactpersoon	e-mailadres
Lepidoptera	Dagvlinders	Dirk Maes	dirk.maes@inbo.be
Empididae	Dansvliegen	Patrick Grootaert	Patrick.Grootaert@naturalsciences.be
Chilopoda	Duizendpoten	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Phylloxeridae	Dwergluizen	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Ephemeroptera	Eendagsvliegen	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Thysanura	Franjestaarten	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Adelgidae	Galluizen	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Lampyridae	Glimwormen	Raphael De Cock	raphael.decock@inbo.be
Trichoptera	Kokerjuffers	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Tipulidae	Langpootmuggen	Kris Peeters	peeters.heyman@scarlet.be
Odonata	Libellen	Geert De Knijf	geert.deknijf@inbo.be
Coccinellidae	Lieveheersbeestjes	Tim Adriaens	tim.adriaens@instnat.be
Carabidae	Loopkevers	Konjev Desender	Konjev.Desender@naturalsciences.be
Formicidae	Mieren	Wouter Dekoninck	Wouter.dekoninck@natuurwetenschappen.be
Heterocera	Nachtvlinders	Chris Steeman	christiaan.steeman@telenet.be
Macrolepidoptera	Nachtvlinders (macro's)	Guido De Prins	guido.deprins@pandora.be
Microlepidoptera	Nachtvlinders (micro's)	Willy De Prins	willy.de.prins@telenet.be
Diplura	Oerinsecten met sprieten	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Protura	Oerinsecten zonder sprieten	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Dermaptera	Oorwormen	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Gerromorpha	Oppervlaktewantsen	Eric Stoffelen	ericstoffelen@skynet.be
Asilidae	Roofvliegen	Dries Bonte	dries.bonte@UGent.be
Coccoidea	Schildluizen	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Dolichopodidae	Slankpootvliegen	Marc Pollet	mp@iwt.be
Araneae	Spinnen	Domir De Bakker	domir.de.bakker@africamuseum.be
Saltatoria	Sprinkhanen	Saltabel	info@saltabel.org
Plecoptera	Steenvliegen	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Thysanoptera	Tripsen	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Lucanus cervus	Vliegend hert	Arno Thomaes	arno.THOMAES@inbo.be
Nepomorpha	Waterwantsen	Eric Stoffelen	ericstoffelen@skynet.be
Paupoda	Weinigpoten	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Aleyrodidae	Witte vliegen	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Symphyla	Wortelduizendpoten	Koen Lock	koen_lock@hotmail.com
Syrphidae	Zweefvliegen	Dirk Maes	dirk.maes@inbo.be
Myrmecofielen	* zie nota	Wouter Dekoninck	Wouter.dekoninck@natuurwetenschappen.be

Myrmecofielen : W. Dekoninck verzamelt ook gegevens van *Clythra quadripunctata* (mierenzakkever), *Coccinella magnifica* (schitterend LHB), *Lomechusa strumosa* bij bosmieren, alsook waarnemingen van andere myrmecofielen zoals *Maculinea* sp., *Platynaspis luteoruba* (behaard LHB), *Platyarthrus hoffmanseggii* (mierensissebed), *Cyphoderus albinus* (mierenspringstaart), En de gastheren waarbij ze voorkomen, de aantallen en habitats waar ze gevonden worden.

Deze lijst met de namen alwaar uw waarnemingsgegevens naar toe te sturen is eveneens te vinden op volgend website adres : <http://users.pandora.be/lampyrus/lampyrus/focus.htm>